

PROF. DR. BLESZITY JÁNOS-DR. HABIL. GRÓSZ ZOLTÁN

EGYETEMI KÉPZÉSEK A KATASZTRÓFAVÉDELEM SZÁMÁRA

Magyarországon a Nemzeti Közszerológáti Egyetemen megalakított Katasztrófavédelmi Intézetnél újjászervezésre került az egyetemi katasztrófavédelmi képzés. A hivatásos tűzoltóisztek utánpótlására biztosít lehetőséget a három szakirány. Az elindított képzések tapasztalatairól, az Intézet tevékenységéről és a jövő feladatairól szól a cikk. Kulcsszavak: katasztrófavédelem egyetemi képzés tűzoltó

The university training of disaster management was reorganised at the Institute of Disaster Management, National University of Public Service. The three specialisations ensure the supply of professional fire fighter officers. This article is about the experiences with the courses, the activities of the Institute and future tasks. Keywords: disaster management, university training, fire fighter

A Nemzeti Közszerológáti Egyetem létrehozását megelőzően az országban három helyen folyt katasztrófavédelemmel foglalkozó felsőfokú képzés. Mindhárom helyen az intézmény jellege határozta meg a katasztrófavédelmi és tűzoltó képzés irányultságát, melyek irányultságai így a műszaki, védelmi, rendészeti volt.

A Nemzeti Közszerológáti Egyetem (NKE) létrehozásakor a közszerológáti volt a fő cél. Miután a katasztrófavédelmet a kormány a közigazgatási területek felosztásánál a rendészeti igazgatás körébe sorolta és irányítását a belügyminiszter hatáskörébe utalta, indokolt volt, hogy a szakmai képzés is a belügyminiszter felügyelete alá tartozzon.

Az RTF-en már 2010 őszén megkezdődtek az NKE létrehozásával kapcsolatos — a rendészeti képzésre vonatkozó — előkészületi munkák. Ezek közül a profilok meghatározása volt az elsődleges. Az eredmény a három szakirány. Az oktatási és kutatási feladatok ellátása önálló intézet létrehozását indokolta, amit alátámasztott a szükséges kb. 25 fős oktatói és szakmai személyzet igénye is. A szervezeti kérdések mel-

lett kiemelkedő fontosságú volt a szak és a három szakirány akkreditációjával kapcsolatos szaktárgyak képzési dokumentációjának összeállítása. Az előkészítő szervezés alatt is zavartalanul folyt a több mint 1200 hallgató oktatása, illetőleg az érintett karok katasztrófavédelmi oktatási igényeinek teljesítése.

Az egyetemi élet

A Nemzeti Közsolgálati Egyetemen a Katasztrófavédelmi Intézet karoktól független jogállású, az oktatási rektorhelyettes alárendeltségében működik. A végzett hallgatók egyetemi oklevelet, illetve diplomát kapnak, attól függően, hogy a BA vagy az MA képzést fejezték be eredményesen. Az igazi egyetemi képzés a 2013/2014-es tanévtől megkezdődött.

A hamarabbi képzésindítás nem volt lehetséges mivel:

- Egyetemi kar, szak (szakirány) akkreditálását a Magyar Akkreditációs Bizottságtól (MAB) csak létrehozott egyetem kérheti. Az akkreditációhoz szükséges dokumentumok már 2011-ben elkészültek, azonban a MAB-hoz történő benyújtásukra az NKE Szenátusának jóváhagyását követően kerülhetett sor. A MAB számára hosszabb időt igényelő döntés 2012 novemberében született meg, és ennek következtében a 2012/2013-as tanévben már nem indulhatott egyetemi képzés.
- A katasztrófavédelem szakember igényei miatt a 2012/2013-as évfolyamot még a korábbi főiskolai képzést, illetőleg a jogelőd ZMNE-n egy más akkreditációval működő egyetemi képzéssel folytattuk a tanévet. Így nem maradt ki beiskolázás nélkül egy év sem.

Az oktatási tevékenység jellemzői

- A hallgatók képzése során fokozott figyelmet fordítunk arra, hogy valamennyi szakmai tantárgy anyagába az új jogszabályok és belső rendelkezések (szabályozók) maradéktalanul helyet kapjanak. Ezzel biztosítjuk a napra kész ismeretek elsajátítását a szorgalmi időszakban, illetőleg a nyári gyakorlatok során.

- A hallgató felsőfokú alapképzéséhez szükséges általános, illetőleg jogi alapozó ismeretek oktatása a korábbi rendszer szerint, az illetékes Karokon (RTK, HHK) történik.
- A szak, illetőleg a szakirányok nappali tagozatos hallgatóinak képzésében a BM OKF és a területi szervek felvetéseire az egyes szaktárgyak oktatásában növeltük a gyakorlati felkészítés arányát. A hallgatók a helyszíneken tanulmányozzák a katasztrófavédelmi kirendeltségek munkáját, gyakorlatokon vesznek részt, veszélyes üzemeket, és veszélyes anyagot szállító járművek ellenőrzését tanulmányozzák. Megismerkednek több társszerv (rendőrség, mentőszolgálat, honvédség, különböző közművek, meteorológiai szolgálat) alap- és biztonsági tevékenységével. Többször hajtanak végre a pszichikai felkészítő pályákon gyakorlatokat és megismerik a különleges mentőszolgálatok munkáját.

Az oktatók — tekintettel a sok új szabályozásra és gyakorlati ismeretre — fokozták és szigorították a szorgalmi időszakban a különféle évközi számonkéréseket. Ez ösztönözi a folyamatos tanulást és hozzájárul a jó vizsgaeredményekhez.

Felkészülés az egyetemi oktatásra

Miután az egyetemi rendszer az oktatókkal kapcsolatban is magasabb szintű követelményeket állított, ezért át kellett tekinteni a tananyagokat és frissítésüknél az egyetemi követelményeknek megfelelő változtatásokat kellett megtenni.

Alapvető célkitűzések voltak:

1. Olyan oktatók keresése, akik a felsőoktatási törvény (Ftv.), illetőleg a MAB által meghatározott követelményekkel már rendelkeznek vagy ezeket az előírt időn belül megszerzik.
2. Tekintettel arra, hogy a fokozatos oktatói létszám a következő tanévtől végzendő képzési tevékenységet még jelentős túlterheléssel sem tudná elvégezni (óraütközések, vidéki helyszínek), ezért a kifutó képzések befejezéséig (2015) a jelenleg oktatott tárgyak egy részét azok is taníthatják, akik nem felelnek meg a MAB által előírt követelményeknek és életkoruknál fogva azt

már nem tudják teljesíteni, azonban szakmai és több évtizedes oktatási tapasztalattal rendelkeznek.

3. Az új oktatók gyorsan beilleszkedtek, szakmai ismereteik, gyakorlati tapasztalataik és a munkájuk mellett végzett rendszeres oktatási tevékenységük révén a hallgatókkal megtalálták a megfelelő kapcsolatot.

Változások az oktatói karban

Az egyetem létesítését követően végrehajtott változások eredményeként az oktatói kar jelentősen és a követelményeknek megfelelően átalakult.

- A Katasztrófavédelmi Intézet indulásakor az oktatói kar Ftv., illetőleg MAB szerinti megfeleléssége 70%-os, ami az Egyetem szervezésében egyedülálló volt. Ezen belül az előírt tudományos fokozattal döntő többségük rendelkezik, illetőleg annak megszerzése érdekében doktori iskolán tanul.
- Az oktatók eddigi tevékenységük során rendszeresen tartottak képzéseket, továbbképzéseket, gyakran vizsgáztattak, diplomamunkák, doktori értekezések, konzulensei, illetőleg bírálói voltak. Ebből adódik, hogy szakmai felkészültségük mellett kellő színvonalú oktatási gyakorlattal is rendelkeznek.

Hallgatók és szakirányok

A KVI hallgatói létszáma a 2012/2013-as tanév kezdetekor összesen 1024 fő volt.

Közülük a védelmi igazgatást 361-en, a katasztrófavédelmi szakirányt 364-en, a különféle tűzvédelmi, tűzoltó szakirányt, illetve tűzvédelmi specifikációt 268-an hallgatták.

A hallgatók közül 102-en tanultak MA szakon, a többiek a BA szintű képzésben vettek részt. a nappali tagozatos hallgatók összlétszáma 242 volt. A tanulmányai befejezéséhez 403-an jutottak el, közülük 362-en tettek eredményesen záróvizsgát, azonban oklevelet csak a tanulmányaikat befejező hallgatók kevesebb, mint fele (180 fő) kapott, mert a többiek nem rendelkeztek az előírt nyelvvizsgával.

A katasztrófavédelem oktatása más szakokon

A tantervek kialakításánál az egyik legfontosabb eredménynek tartjuk, hogy sikerült elérni a katasztrófavédelem és a védelmi igazgatás általános oktatását az egyetemen. A képzési idő alatt ezeket az ismereteket az NKE minden hallgatójának el kell sajátítania. Ez azt jelenti, hogy a KVI előadóinak az azonos szakmai tartalmat az adott szak (szakirány) szakmai sajátosságaira figyelemmel, annak világába elhelyezve kell bemutatniuk. Ez csak akkor lehet eredményes, ha az adott szakterület oktatóival konzultálva alakítjuk ki az adott témák előadásának leghatékonyabb módját.

Felvételi 2013

A 2013/2014-es tanévre, amely már az új oktatási program szerint indult, a felvételre jelentkezők száma 1500 fő volt. Nappali tagozaton a katasztrófavédelmi műveleti szakirányon 15 fő (min. pontszám 383), az iparbiztonsági szakirányon 15 fő (min. pontszám 326) kezdte meg tanulmányait. A tűzoltási- és mentésirányítási szakirányon a 262-es ponthatár ellenére is csak 4 jelentkező felelt meg a felvételi követelményeknek, mert sokan úgy gondolták, hogy nem csak a hivatásos állományból lehet jelentkezni. A levelező tagozatra 210 jelentkező felvételeire került eddig sor, mely a pótfelvételik után 284 főre bővült.

A katasztrófavédelmi képzés fejlesztése

Fizikai felkészítés

A 2013/2014-es tanévre vonatkozóan olyan döntés született, hogy az alapképzés idejét jelentősen nem növelik, azonban a fizikai és az alaki képzés intenzitása a képzés teljes időtartama alatt jelentősen erősödni fog. Ez kiegészül azzal, hogy a fizikai képzés az adott szakterület gyakorlati felkészítésénél kap a korábbinál nagyobb hangsúlyt.

Általános és jogi alapozó képzések

Komoly vitát váltott ki, hogy az Ftv. által szigorúan kötött óraszámokból az új képzési rendszerben mennyit fordítsunk az általános alapozó

felkészítésre. Anélkül, hogy a társadalomtudományi szerepüket bárki vitatná, a szociológia, a pszichológia vagy az etika a rendelkezésre álló órakeretben viszonylag szűk ismeretanyagot ad a hallgatók számára.

Hasonló a helyzet a jogi alapozó képzéseket illetően is. A négy féléves büntetőjog vagy a terjedelménél fogva ismeretet alig adó polgárjog megkérdőjelezhető a katasztrófavédelem oktatásánál. A tantárgyszerkezet átalakításánál jelentős eredménynek tartjuk, hogy ezen tantárgyak tanóráinak csökkentésével a szakmai képzés időtartamának kereteit növelni tudtuk.

A szakmai tárgyak és oktatásuk

A három szakirány közös és önálló szakanyagainak kijelölése (együtttartás – szétválasztás) két szempontból jelentett komoly vitát az oktatók körében. Az egyik, hogy miként biztosítható a szakirányváltás esetén az átjárhatóság feltételrendszere, a másik, hogy az egyetemi szintű továbbtanuláshoz a jelenlegi egységes MA képzés szakmai tárgyaiba miként kapcsolódhatnak be zökkenőmentesen a hallgatók.

Hasonló gondot jelenthet a katasztrófavédelem szervezetén belüli szakterületváltás is, mert a nem művelt szakirány speciális ismereti köre mind elméletben, mind gyakorlatban nehezíteni fogja az új területre történő beilleszkedést.

Ennek feloldására vetődött fel az a gondolat, hogy oktatók ne csak a közös órákon, hanem a gyakorlati foglalkozásokon is hívják fel az adott téma esetleges kapcsolódását az érintett más szakterületekre. Ez a legnehezebb feladat, mert ezeket a területeket a szakma jogos elvárásai miatt nem lehet „rutinból” oktatni.

A gyakorlati képzés helye, szerepe

Nagy hangsúlyt fektetünk a szakmai tantárgyak gyakorlati részének bemutatására. Ennek érdekében indokolt, hogy az I. év befejezését követően hallgatók egységes tematika alapján, közösen végezzék vagy a KOK vagy a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság keretében a szakmai gyakorlatot és szerezzenek minél több olyan ismeretanyagot, amely a fizikai felkészítést szolgálja. Lehetővé kell tenni, hogy a hall-

gatók valós gyakorlati helyzetekben, esetlegesen tűzoltás-, műszaki mentés során bővítsék ismereteiket.

A korábbinál sokkal jelentősebb szerepet adunk a tudományos tevékenységeknek. Az oktatói kar a tudomány háttéréhez kapcsolódóan a katasztrófavédelmet, a tűzvédelmet érintő kutatásokkal, kutatási témákkal foglalkozó intézetekkel felvette a kapcsolatot. További kapcsolatokat építünk azokkal a hazai és nemzetközi szervezetekkel, amelyek igénylik az egyetem szellemi potenciálját.

Fontos szerepe lesz a jövőben a nemzetközi kitekintésnek mind az oktatás, mind a kutatás oldalát illetően. A nemzetközi szervezetekben való részvételünket a tudományos tevékenység és az oktatás szempontjából is meg kell vizsgálni és lehetőséget kell adni arra, hogy az oktatók és a tehetséges aktív hallgatók közvetlenül is megismerhessék a külföldi társszerveknél folyó oktatás és kutatás irányait, eredményeit.

A képzés folyamatos megújítása és kutatásokban való aktív részvétel természetesen megfelelő anyagi háttérrel kíván. Ennek alapjait jelenthetik az EU-s és hazai pályázatok, amelyek a KVI számára a jelenleginél több anyagi forrást adhatna az oktatási, illetőleg a kutatási tevékenység kiszélesítéséhez. Mindez azt eredményezheti, hogy az együttműködés révén a másutt jelentkező kutatások eredményei gyorsan jutnak el hozzánk és ezzel mind a képzés, mind a kutatás jelentősen fejlődhet.

